

SOCIAAL EN EMOTIONEEL WELBEVINDEN VAN JONGE KINDEREN IN SCHOOL EN OPVANG

Een onderzoek in vijf Europese landen

Social Emotional Education and Development

WAT IS HET SEED PROJECT?

'SEED: Social and Emotional Education and Development' is een Europees project dat de aandacht vraagt voor het **sociaal en emotioneel welbevinden** van jonge kinderen, wat van groot belang is voor hun ontwikkeling en leren. Het project draagt bij aan voortgaande professionele ontwikkeling van pedagogisch medewerkers en leerkrachten die werken met kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 6 jaar.

SEED onderzoekt en draagt bij aan Opvang en Onderwijs voor het Jonge Kind in **Kroatië, Hongarije, Letland, Noorwegen en Nederland**.

Het SEED Project komt tot stand met subsidie van het Erasmus+ Programma van de Europese Commissie – Strategische Samenwerking voor School en Onderwijs (2017-2019).

Voor meer informatie over SEED en de activiteiten, **kijk op deze pagina**.

WAT IS SOCIAAL EN EMOTIONEEL WELBEVINDEN EN WAAROM IS HET BELANGRIJK VOOR JONGE KINDEREN?

Het lange termijn succes van kinderen op school wordt even veel beïnvloed door sociale, emotionele en zelfregulerende vaardigheden als door academische vaardigheden en kennis. Zo levert de sociale en emotionele ontwikkeling een belangrijke bijdrage aan een succesvolle overgang naar school en is dit een belangrijke preventieve factor voor storend (ongereguleerd) gedrag en psychische problemen. Het veronachtzamen van de sociale en emotionele ontwikkeling is schadelijk voor het vermogen van kinderen om te leren en te gedijen. Het is ook duur, in termen van de sociaal-economische kosten die bijvoorbeeld in verband staan met pesten, geweld en mentale gezondheidsproblemen.

De volgende definitie beschrijft ons begrip van sociaal en emotioneel welzijn: 'Het ontwikkelingsvermogen van jonge kinderen om vaste en veilige relaties met volwassenen en vrienden te vormen; emoties op een sociaal en cultureel gepaste manier te ervaren, te reguleren en te uiten; en het onderzoekend verkennen van de omgeving en van het leren, alles in de context van familie, gemeenschap en cultuur' (Centre on the Social Emotional Foundations for Early Learning, 2008).

Onderzoek toont aan dat deelnemen aan allerlei vormen van spel buiten- en binnenshuis, positief geassocieerd is met het sociale en emotionele welzijn van jonge kinderen. Dit geldt ook voor de steun en aanmoediging van ouders en professionals die inspelen op de behoefte van jonge kinderen aan verzorging en zorg en hun drang om te ontdekken, spelen en leren. Op de kinderdagverblijven in peuteropvangcentra zijn de pedagogisch medewerkers de belangrijkste partners in het bieden van een rijke leeromgeving. Echter wijst onderzoek ook op hiaten in het repertoire wat betreft de mogelijkheden voor doorgaande professionele ontwikkeling van medewerkers op het gebied van sociaal en emotioneel welbevinden. Er is behoefte aan het ontwikkelen van effectieve methoden om pedagogisch medewerkers beter toe te rusten in het bevorderen van het sociale en emotionele welzijn van kinderen.

DEFINITIE VAN SOCIAAL EN EMOTIONEEL WELBEVINDEN

De volgende definitie van het *Center on the Social Emotional Foundations for Early Learning* (2008) beschrijft ons begrip van sociaal en emotioneel welbevinden:

'Het ontwikkelingsvermogen van jonge kinderen om vaste en veilige relaties met volwassenen en vrienden te vormen; emoties op een sociaal en cultureel gepaste manier te ervaren, te reguleren en te uiten; de omgeving en het leven onderzoekend te verkennen; alles in de context van familie, gemeenschap en cultuur'

DE SEED ONDERZOEKS- METHODOLOGIE

In de studie is gebruik gemaakt van **kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden**. Er is door leerkrachten een schatting gemaakt van het sociale en emotionele welzijn van vijfjarige jongens en meisjes met de hulp van de **Universele Psychosociale Indicator (UPSI)**. In het onderzoek is ook gekeken naar de vraag of er significante verschillen waren in de ervaring en het sociaal en emotioneel welzijn van jonge kinderen in verschillende landen. Er is een vergelijking gemaakt tussen meisjes en jongens en tussen het platteland en de stedelijke gebieden. De kwalitatieve gegevens op basis van interviews met de **leerkrachten en directeuren** leverden aanvullende belangrijke inzichten op over hoe sociaal en emotioneel welzijn wordt begrepen en de plaats die het in hun dagelijkse pedagogische werk inneemt.

DOELEN

1

Het beoordelen van het sociale en emotionele welzijn van 5-jarige kinderen in opvangcentra en scholen in vijf landen in Europa: Kroatië, Hongarije, Letland, Nederland en Noorwegen

2

Het achterhalen van de factoren die het sociale en emotionele welzijn van kinderen in elk land bevorderen en hinderen

DEELNEMERS

In totaal namen **52 kinderopvang centra en scholen** deel aan de studie. Hiervan bevond de meerderheid zich in stedelijke gebieden.

In elk land hebben er tussen de 9 en 12 instellingen meegedaan. **1195 kinderen** (46% meisjes en 54% jongens), **140 professionals** en **44 directeuren** namen deel aan het onderzoek. Alle professionals waren vrouwen, behalve in Noorwegen, waar 36 procent van de deelnemende professionals mannen waren.

HET BELEID EN DE PRAKTIJK IN NEDERLAND

Het basisonderwijs in Nederland begint op 4-jarige leeftijd. Vanaf 5 jaar zijn de kinderen verplicht om naar de basisschool te gaan. De meeste kinderen gaan vanaf hun 4e verjaardag naar de basisschool. Zij gaan veelal vijf uur per dag en vijf dagen per week naar school.

Gesubsidieerde aanvullende dagopvang tijdens de voor- en naschooluren is op vrijwillige basis beschikbaar voor kinderen die naar de basisschool gaan.

Er is geen verplicht curriculum voor de kleuters of kinderen in het basisonderwijs. In plaats daarvan heeft het Ministerie van Onderwijs kerndoelen geformuleerd (2006) die aangeven wat kinderen moeten weten en welke vaardigheden ze nodig hebben om zich tijdens hun basisschooljaren te ontwikkelen.

Verschillende kerndoelen hebben betrekking op psychosociaal welbevinden, bijvoorbeeld: 'De leerlingen leren voor hun eigen fysieke en psychologische gezondheid en die van anderen te zorgen'; en 'De leerlingen leren zich te gedragen vanuit een gevoel van respect voor algemeen aanvaarde normen en waarden'. De pedagogische of filosofische benadering (bijv. Montessori of Jenaplan) en het educatieve materiaal dat de school gebruikt, worden bepaald door de school zelf. Scholen zijn geaccrediteerd als ze aantonen dat ze werken aan het bereiken van de kerndoelen en er rekening wordt gehouden met de algemene behoeften en interesses van de kinderen. Alle scholen worden jaarlijks door de Onderwijsinspectie gecontroleerd op de voortgang met betrekking tot het behalen van de kerndoelen.

FACTOREN DIE HET SOCIALE EN EMOTIONELE WELZIJN BEVORDEREN EN BELEMMEREN

De Nederlandse professionals benoemden de volgende factoren als essentieel in het ondersteunen van het sociale en emotionele welzijn van kinderen:

- **creëren van een veilige, rustgevende en stimulerende** omgeving en van een **goede sfeer**;
- **competenties** en **houding** van de **leerkrachten** t.o.v. kind en ouders;
- **sociale en emotionele educatie**;
- **zich thuis voelen** zodat iedereen erbij hoort (inclusie).

De meest voorkomende factoren die volgens de leerkrachten in Nederland het sociale en emotionele welzijn van jonge kinderen belemmeren waren:

- **te grote groepsgrootte (1:25)**
- **gebrek aan en verzuim van personeel**
- **te weinig uitdagende buitenspeelruimte**
- **veel voorkomende gedrags- en concentratie problematieken**

In Nederland wordt veel aandacht gegeven aan, en verwacht van het contact met de ouders. De leerkrachten zeggen ook dat er heel veel qua opvoeding van hen wordt verwacht en dat de problematiek van thuis niet door hen kan worden opgelost. Gemiddeld 1 op de 5 kinderen heeft extra ondersteuning nodig. Dit terwijl de echtscheidingsproblematiek en de culturele en etnische diversiteit toeneemt wat maakt dat leerkrachten zich de vraag stellen waar de verantwoordelijkheid van de school ophoudt.

NOORWEGEN

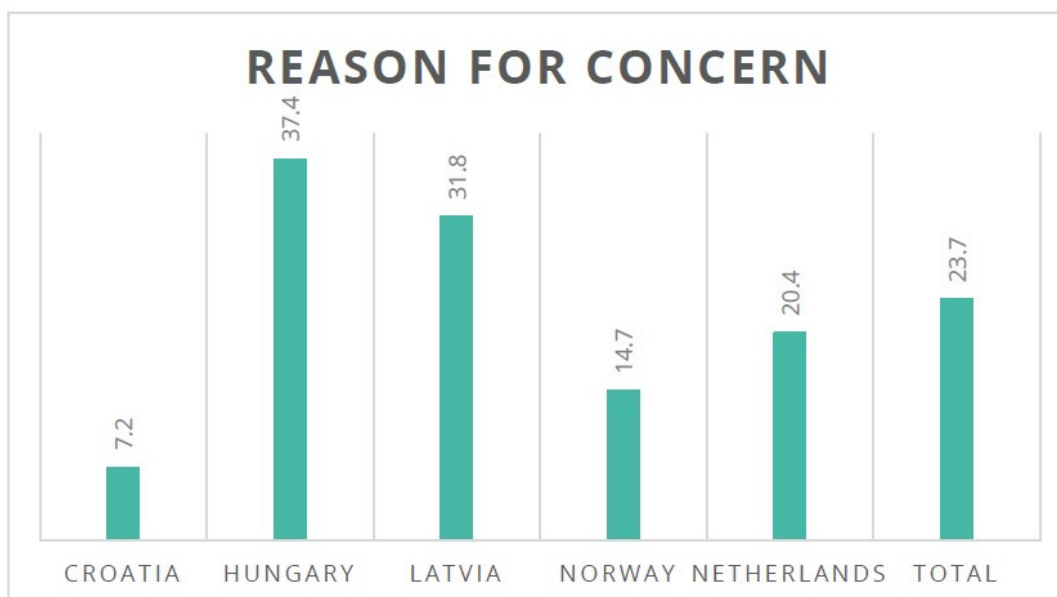
"Het personeel moet bekwaam zijn en kennis hebben over kinderen en hun welzijn. En ze moeten geïnteresseerd en beschikbaar zijn voor de kinderen. We praten met de kinderen over gevoelens en vriendschap. Dat is belangrijk."
Pedagogisch medewerker uit Noorwegen

KROATIE

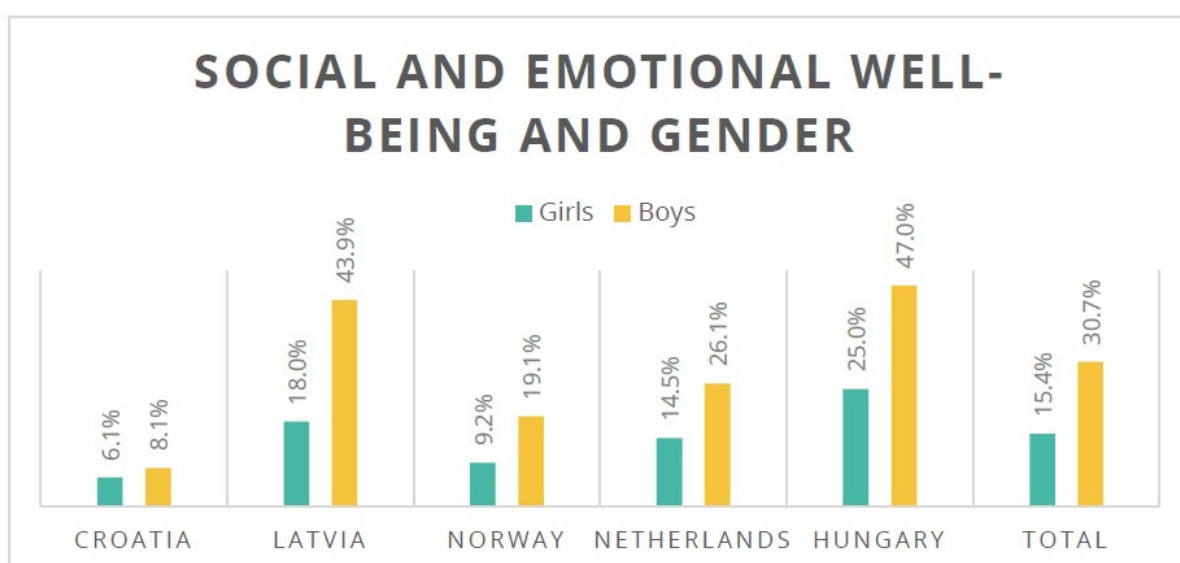
"Door gebrek aan tijd voor elk kind afzonderlijk, voelt iedereen zich onder druk staan, de medewerkers en de kinderen. Kinderen hebben meer contact met de natuur nodig, werken in de frisse lucht, springen en ontdekken. Sterke naleving van regels, verblijf in gesloten ruimtes, afgesloten van nieuwe dingen, bevordert niet hun welzijn." Medewerker uit Kroatië

SOCIAAL EN EMOTIONEEL WELZIJN IN CIJFERS

Het gemiddelde percentage kinderen waarvoor reden tot bezorgdheid was over het sociale en emotionele welzijn per land varieerde van 7% van de in de steekproef opgenomen kinderen in Kroatië tot 37% van de in de steekproef opgenomen kinderen in Hongarije.

In alle landen was het percentage kinderen met reden tot bezorgdheid voor jongens hoger (van 8% in Kroatië tot 47% in Hongarije) dan voor meisjes (van 6% in Kroatië tot 25% in Hongarije). In Letland was het percentage kinderen met reden tot bezorgdheid over sociaal en emotioneel welzijn meer dan twee keer zo hoog voor jongens (44%) dan voor meisjes (18%). Er was ook een groot verschil tussen jongens en meisjes in Hongarije, respectievelijk 47% en 25%.

CONCLUSIES

De resultaten van deze studie wijzen allemaal op het **belang van competente leerkrachten** die bekwaam zijn in het bevorderen van alle aspecten van de ontwikkeling van kinderen.

Voor veel van de sociaal en emotioneel welzijn bevorderende factoren die in de verschillende landen worden gerapporteerd is in Nederland aandacht. Leerkrachten vinden het belangrijk dat de kinderen zichzelf kunnen zijn, zich thuis voelen, samen en alleen leren spelen, op een respectvolle manier met elkaar omgaan en leren zich uit te spreken als er iets is. Zij onderhouden het contact met de ouders en vinden sociale en emotionele educatie zoals bijvoorbeeld het Kanjer programma een belangrijk thema. Het is **de wijze waarop** de leerkrachten dit dagelijks in de praktijk brengen **die het verschil maakt in het sociale en emotionele welzijn** van kinderen.

De verschillende normen en waarden die de toenemende diversiteit met zich meebrengt zorgen voor meer uitdagingen in en buiten de klas. **Voortdurende professionele ontwikkeling** van pedagogisch medewerkers en van de leerkrachten is nodig om met de huidige uitdagingen om te gaan. In Nederland is het de vraag of er niet te veel verwacht wordt van de school en de leerkrachten wat betreft de opvoedingsondersteuning van ouders en gezinnen.

Het **verschil tussen jongens en meisjes is opvallend** groot in alle landen. Het lijkt erop dat het huidige school- en opvangconcept minder goed aansluit bij jongens dan bij meisjes. Dit behoeft meer onderzoek en vraagt om andere pedagogisch-didactische benaderingen.

Sociaal en emotioneel welbevinden is een complex concept. School, opvang en thuissituatie hebben hier invloed op en dit vraagt om afstemming. We hebben een ecologische benadering nodig waarbij kinderen, familieleden van alle leeftijden, pedagogisch medewerkers, leerkrachten, de buurt en lokale en nationale beleidsmakers betrokken zijn om ervoor te zorgen dat ALLE kinderen het goed doen in de opvangcentra en op school, maar ook in hun leven in het algemeen.

What next?

Om leerkrachten te ondersteunen in hun uitdagingen met betrekking tot het sociaal en emotioneel welzijn van jonge kinderen, zal een geselecteerde groep van leerkrachten uit de SEED-landen deelnemen aan de groepsreflectie-methodiek WANDA, met als doel een doorgaande professionele ontwikkeling van leerkrachten. Deze methodiek wordt toegepast in 7 sessies die plaatsvinden tussen oktober 2018 en juni 2019.

SEED Project Consortium (2018), sociaal en emotioneel welbevinden van jonge kinderen in opvangcentra en scholen - Samenvattend rapport, SEED-project - Hogeschool Windesheim Flevoland Almere.

Voor meer informatie neem contact op met:

Hanno van Keulen

Mariska Venema

Jeanet van de Korput

Wilma van Harten

**Lectoraat Leiderschap in Onderwijs en Opvoeding
Hogeschool Windesheim Flevoland, Almere**

<https://www.windesheimflevoland.nl/onderzoek>

LLOO@windesheimflevoland.nl

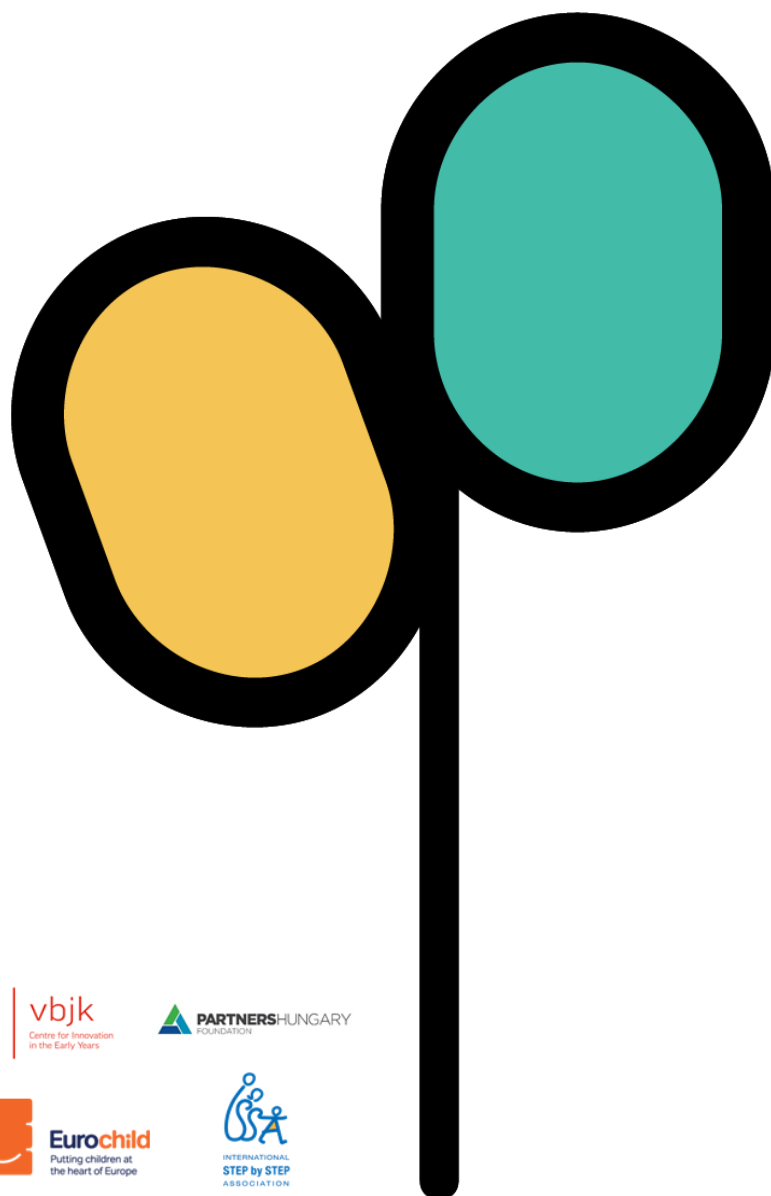
+31 (0)88 469 9582

10

Het SEED-project wordt gefinancierd door de Europese Commissie Erasmus Plus-programma - Schoolonderwijs, KA2. De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie betekent geen goedkeuring van de inhoud. De inhoud weerspiegelt uitsluitend de mening van de auteurs en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van deze informatie.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

De SEED project-partnerorganisaties zijn:

